Финансирано от Европейския съюз

СледващоПоколениеЕС

План за възстановяване и устойчивост

Република България

ПРОТОКОЛ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ЛАБОРАТОРЕН ПРОТОТИП

на **дигитален продукт (езиков ресурс)**

ГОЛЯМ НАБОР ОТ ЕЗИКОВИ ДАННИ IfGPT ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК,

планиран резултат от
Работен пакет 4. Колекциониране и предварителна обработка на данни за фина настройка на големи езикови модели
по проекта „Инфраструктура за фина настройка на предварително обучени големи езикови модели“, договор No ПВУ – 55 от 12.12.2024 г. /BG-RRP-2.017-0030-C01/
от Механизма за възстановяване и устойчивост за изпълнение на инвестиция по C2I2 „Повишаване на иновационния капацитет на Българската академия на науките (БАН) в сферата на зелените и цифровите технологии“ от Плана за възстановяване и устойчивост

Протокол: IFGPT-2025-DATA-001
Версия на протокола: 1.0

Име и версия на продукта: **IfGPT version 1.0**
Описание на продукта: **Набор от езикови данни IfGPT за български език за фина настройка на големи езикови модели**
Ключови думи: **големи езикови модели, текстови данни, фина настройка, набор от данни**
Keywords: **LLMs, text data, fine-tuning, dataset**

Ръководител: **Светла Коева**
Автори: **Светла Коева, Тинко Тинчев, Ивелина Стоянова, Валентина Стефанова, Светлозара Лесева, Цветана Димитрова, Мария Тодорова, Христина Кукова, Михаела Москова**

Текущо ниво на техническа готовност на продукта: **TRL 4**
Дата: **15.09.2025 г.**

Общо описание на набора от данни IfGPT

При събирането и предварителната обработка на данни за фина настройка на LLM (материали, свързани с правото на учене), целта е да се съберат възможно най-много разнообразни

човешки данни на български език, с високо качество, чисти от чувствителна, невярна или етично неприемлива информация и придружени от точно описание на техния източник и лицензa за използването им.

Наборът от данни IfGPT включва компоненти, които могат условно да бъдат категоризирани в три основни групи в зависимост от вида на текстовете, техния състав и възможните приложения: 1) колекции от текстове (корпуси), които вече са налични, обработени и достъпни, 2) други съществуващи набори от български текстове, които трябва да бъдат прегледани, изтеглени и, ако е необходимо, форматът на текстовете и метаданните да бъдат конвертирани във формата и метаданните на набора от данни IfGPT, 3) компилиране на нови множества от данни от данни чрез целенасочено обхождане и обработка на идентифицираните текстове – филтриране, почистване, дедупликиране и добавяне на метаданни.

Към момента **IfGPT** обхваща 390 хил. документа и 227 млн. токъна, които са основно извлечени от съществуващите текстови колекции. Те включват корпуси, създадени за лингвистични и корпусни изследвания, както и корпуси, създадени по различни проекти, свързани с обработката на български език, например за обучение на системи за машинен превод.

Организация на данните в IfGPT

Текущата версия на IfGPT съдържа 390 хил. документа и 227 млн. токъна и включва следните големи корпуси на български език, чиито метаданни са приведени във формата на IfGPT:

- MARCELL (25 хил. текста и 45 млн. токъна),
- CURLICAT (113 хил. текста и 35 млн. токъна),
- Административен корпус на БНК (17 хил. текста и 79 млн. токъна),
- Уикипедия статии от БНК (89 хил. текста и 41 млн. токъна),
- Субтитри от БНК (146 хил. текста и 27 млн. токъна).

Текстовете и метаданните се съхраняват отделно. Метаданните обхващат 23 категории, свързани както с администрирането на набора от текстове (име, източник и др.), така и с възможностите за прецизно извличане на подмножества от данните за различни задачи, свързани с фината настройка (лиценз, тематична област, ключови думи, възможни приложения и др.).

Метаданните са организирани в графова база данни Neo4j за лесно и бързо обхождане и селектиране на подмножества. Базата данни отразява и релациите между различните категории (например, Domain / Subdomain).

Необходимо оборудване и среда за разработване на прототип на набора от данни IfGPT

Обработването на данните се извършва локално.

Данните (текстовите данни и метаданните) са предоставени за свободно сваляне в различни публични хранилища като GitHub, HuggingFace.

Предоставено е и онлайн демо за достъп до метаданните и демонстриране на възможностите за извличане на подмножества от данни по избрани параметри.

Процедура за разработване на прототип на набора от данни IfGPT

Протоколът за разработване на прототип на набора от данни **IfGPT** включва следните процедури и правила за работа:

1. Като изходни данни са използвани вече налични множества от данни, разработени по различни проекти на Института за български език – Българския национален корпус, MARCELL, CURLICAT за български език и др.

2. Изработен е модел за представяне на текстовите данни – те са предоставени като списък от отделни изречения без допълнителна анотация.

3. Създадени са и са приложени процедури за изчистване на текстовите данни в рамките на всяка текстова единица:

- Отстраняване на изречения, които не са на български език, изречения, които не са пунктуационно оформени, стандартни елементи от оформлението или навигацията на уебстраниците и др.
- Отстранени са много кратки (с дължина под 10 символа) и много дълги (с дължина над 500 символа) изречения.
- Отстранени са многократно повтарящи се изречения в рамките на даден текст.

4. Допълнителни процедури са разработени и се прилагат за целия набор от данни:

- Процедури за идентифициране и отстраняване на дубликати и текстове много близки по съдържание (почти дубликати).
- Отстранени са много кратки текстове (под 3 изречения).

Процедурите за осигуряване на качеството са приложени върху всички текстове в настоящата версия на IfGPT. Процедурите са прилагани и за всички новодобавяни текстови единици. Предстои интегриране на процедурите в цялостен компонент на инфраструктурата, който да се занимава с обработката на данните.

5. За описанието на всяка текстова единица се прилага подробна система от метаданни, която включва 23 категории (Приложение 1).

- Ако текстовата единица вече е снабдена с метаданни (идва от корпус с описание), тези метаданни се пренасят към формата и типовете на метаданните на IfGPT.
- Ако текстовата единица е извлечена от интернет, от уебстраницата се извличат възможно най-много метаданни за текстовата единица.
- Ако дадени метаданни са валидни за всички текстове от даден източник (например лиценз), те се задават за всички текстове от този източник. Същото може да се приложи и за част от текстовете, дефинирани по определени критерии.
- В редки случаи е възможно метаданните да се допълват и ръчно.
- Допълнителни процедури за допълване на метаданните могат да се извършват преди публикуването на нови версии на набора от данни.

Метаданните се разпространяват заедно с текстовите данни, както и самостоятелно, като позволяват търсене и извличане на подмножества (за които след това могат да бъдат свалени и

текстовите данни, само селектираните текстови данни за по-лесно и бързо обработване на данните).

6. Предоставя се онлайн демо версия на системата за търсене в метаданните, която демонстрира основни параметри и възможности за търсене и извличане на подмножества от данните. Същевременно се работи върху функционална система за извличане на подкорпуси, която да се интегрира в инфраструктурата.

7. Предвижда се регулярно публикуване на нови версии с разширения на набора от данни IfGPT. Данните се публикуват с изрично посочване на лицензите на текстовите единици, за да се осигури спазването на Закона за авторското право и сродните му права. Ползването на данните от потребителите трябва да е съобразено с предоставената информация за лицензите на индивидуалните текстови единици.

Приложение 1.

Списък на метаданните
Категории на метаданните:

Identifier – уникален идентификатор на документа във всички колекции, създаден с езиков код **bg** като префикс;

Licence – условията за използване, например лиценз CC BY-SA 4.0;

PublicationDate – датата на оригиналната публикация на документа (ако е налична) в ISO 8601 формат;

DocumentTitle – четимо за човек заглавие на документа;

Source – името на организацията, която е публикувала изходния документ, т.е. списание, издател, блог, уебсайт и т.н.;

Medium – дали документът е текст, звуков файл, изображение или видео;

Url – оригиналният интернет адрес, от който е извлечен документът, ако е приложимо;

Domain – класификация на документите по предварително зададени (24) специфични тематични области; всеки текст може да се класифицира в до шест домейна;

Keywords – извлечени ключови думи, които са специфични за документа; могат да бъдат изброени до шест ключови думи;

NumberWords – общият брой думи в документа;

NumberSentences – общият брой изречения в документа;

NumberTokens – общият брой токъни в документа;

PersonallyIdentifiableInformation – масив от стойности, показващи изреченията, които съдържат чувствителна информация, и процента на токъните, съдържащи такава информация, спрямо общия брой токъни в тези изречения;

BiasedInformation – масив от стойности, показващи изреченията, които съдържат потенциална информация, показваща пристрастия, и процента на токъните, съдържащи такава информация, спрямо общия брой токъни в тези изречения;

Следните метаданни са незадължителни за документите:

Author – име на автора на текста в изходния документ;

Style – литературният стил на текста в документа, избран от предварително дефиниран списък: Художествен, Административен, Правен, Журналистически и т.н.;

Type – уточнява типа на изходния документ (напр. книга, глава, есе, вестникарска статия, блог публикация и т.н.);

Subdomain – допълнителна класификация на документите в по-тесни категории, напр. научни домейни за областта на науката или културни домейни за областта на културата; поддомейнът е свързан с конкретен домейн;

TranslatedDocument – дали документът е оригинално създаден на български или е бил преведен;

CollectionDate – датата на събиране на документа в ISO 8601 формат;

LicenseLink – връзката към лицензa на уебсайта на източника, ако е налична;

NumberParagraph – общият брой абзаци в документа;

TaskCategories – приложенията (избрани от предварително дефиниран списък), за които данните в документа са разработени или са подходящи, напр. за въпроси и отговори.

История на редакциите на протокола

Версия	Дата	Автор	Промени
1.0	15.09.2025	С. Коева и екип	Първоначален протокол